

Szigeti Béla

Az arab tavasz után Szíria és a migráció, a következő nagy kihívás az Európai Unió és a schengeni térség tagállamainak

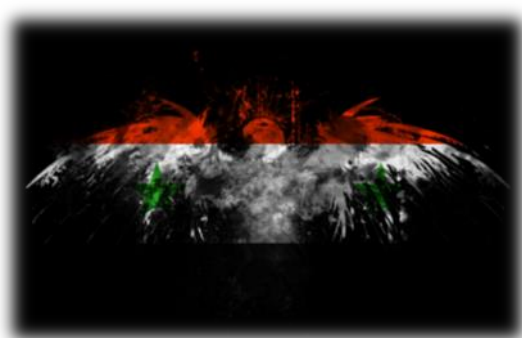
Bevezető

A viharos és máig tisztázatlan arab tavasz és az utána kialakuló polgárháborús állapotok több év múltával is megmaradtak Szíriában. A helyzetet nem könnyíti az ország nemzeti, etnikai és vallási sokszínűsége, a régmúltból fennmaradt konfliktusok, valamint a különböző hatalmi erők folyamatos küzdelme sem. Ennek tükrében nem meglepő, hogy Szíriából nagyon sokan menekültek el, és most különböző országokban várják sorsuk jobbra fordulását. Ezen menekült személyek elsődleges célja egy biztonságos országban való új élet kezdése, főként Nyugat-Európában. Ahhoz azonban, hogy a kiválasztott célországot elérjék, valamilyen módon be kell lépniük a schengeni térségbe. Írásomban jelen bevezetőben megfogalmazottakat fejtem ki részletesebben, illetve vázolom, hogy egy nagyobb méretű szír menekült hullámnak milyen hatásai lehetnek az Európai Unió és a schengeni térség külső határszakasszal rendelkező tagállamaira³¹.

Szíriai Arab Köztársaság

Ahhoz, hogy megismerjük és átlássuk a jelenlegi szír helyzetet, egy kicsit vissza kell menni az időben. Az ország történetét sok Közel-keleti államhoz hasonlóan az úgynevezett ütközőzóna jellemezte már az ókorban is, ami más és más formában folytatódott napjainkig.

Az első világháborút követően az Oszmán Birodalom is hazánkhoz hasonlóan jelentős területeket veszített, és az ENSZ³² elődje, a Népszövetség³³ az elcsatolt területeket brit és francia fennhatóság alá helyezte. Így került

³¹ Az Európai Unió külső határain főként az egyik fő migrációs útvonalban lévő bolgár-török, valamint a bolgár-román határszakasz érintettsége miatt a két nem teljes jogú schengen tagállam, Bulgária és Románia a fő érintett, az esetükben az is egy lehetséges „forgatókönyv”, hogy a szír menekültek megfelelő kezelése, illetve az általuk generált migrációs nyomás megakadályozásának sikeressége lesz a döntő a sokat elhalasztott, teljes jogú schengeni tagság kérdésének is.

³² ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete, angolul UN

Palesztina, Irak és Jordánia az Egyesült Királyság, míg Szíria és Libanon Franciaország mandátuma alá. A ma ismert független szír állam 1944. január 01. nappal jött létre, azonban igazi függetlenségről 1946. április 17. napjától beszélhetünk, amikor az utolsó francia csapatok is elhagyták az országot. A függetlenség azonban nem tartott sokáig, 1958-ban Egyiptommal közösen megalakult az Egyesült Arab Köztársaság, de három év múlva Szíria kilépett belőle. Ezután belső politikai harcok osztották meg az országot, majd következett a hatnapos háború Izraellel, melynek végén Szíria elvesztette a Golán-fennsíkot. Többek között emiatt is tudta magához ragadni a teljes politikai hatalmat az addig „csak” a teljes katonai hatalommal rendelkező védelmi miniszter, Háfez al-Aszad 1970-ben. 1972-ben megalakult az Arab Köztársaságok Szövetsége, amelynek tagja volt Szíria is Egyiptom és Líbia mellett. Egyiptommal szövetségben részt vett a jom kippuri háborúban. 1976-ban megszállta Libanon egy részét, ahol a polgárháborút kihasználva a szír csapatok 2005-ig állomásoztak. Aszad a hidegháború alatt a Szovjetunióval ápolt jó kapcsolatokat, azonban az első öbölháború idején már az USA oldalán vesz részt a Szaddam Husszein vezette Irakkal szemben.

2000. június 10-én Háfez al-Aszad meghalt, hatalmát fia, Bassar al-Aszad veszi át. Politikai és gazdasági reformokat vezet be, próbálja javítani országa kapcsolatait és nemzetközi helyzetét, főként a szomszédos országokkal.

2011. február 4-ére a kormányellenes erők meghirdetik a harag napját, amely azonban érdeklődés hiányában „elmaradt”. Azonban az arab tavasz kiváltotta forradalmakat nem kerülhette el Szíria sem, először Damaszkuszban kezdődtek tüntetések, majd több vidéki városban is, amit a kormányerők mellett álló hadsereg feloszlattott. A katonai erők is megosztottak lettek, melynek során a szunnita és az alavita³⁴ muszlimok között kialakult ellentétek miatt megalakult a Szabad Szíriai Hadsereg.

A kormányerők és az ellenzék, valamint a különböző nemzeti és etnikai csoportok között azóta is tartanak a harcok, és habár többször is kilátásba került Szíria esetleges külső fegyveres megtámadása, erre eddig még nem került sor³⁵. A katonai beavatkozást nem támogatja Oroszország, valamint számos Európai Unió tagország is az ENSZ Biztonsági Tanácsának felhatalmazásához köti a katonai intervenciót.

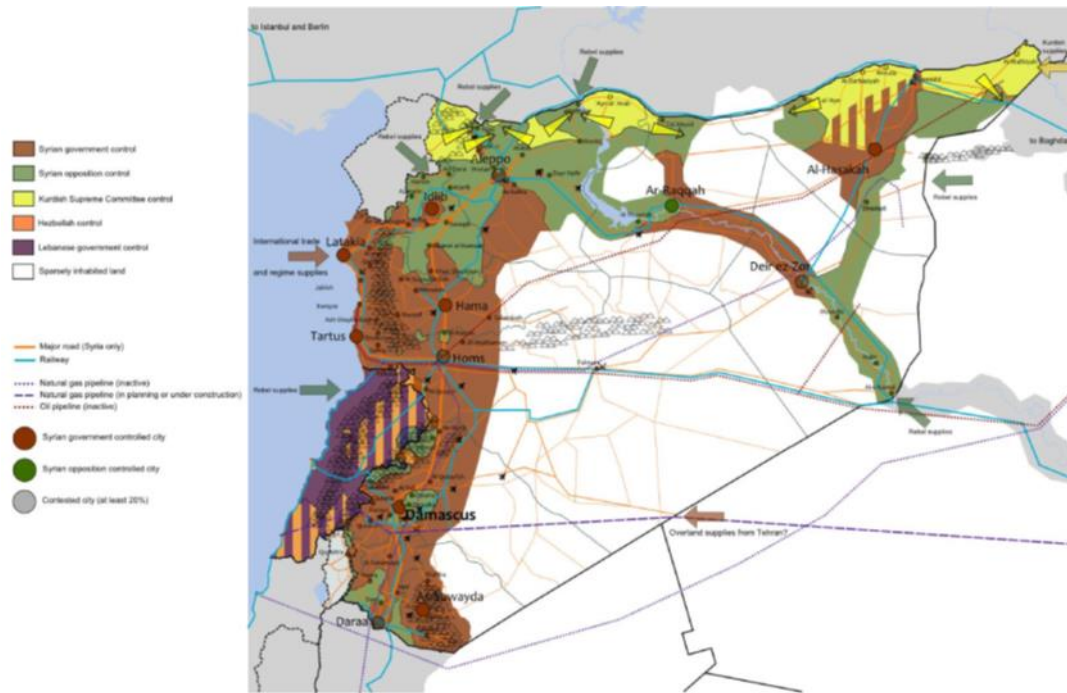
---

³³ Angolul League of Nations, az Amerikai Egyesült Államok elnökének, Thomas Woodrow Wilsonnak a híres 14 pontos beszédében 1918. január 08-án került megfogalmazásra egy olyan világ szervezet létrehozásának az igénye, amely a jövőben a békét garantálná

³⁴ A vallásos lakosság 74 %-a szunnita muszlim, míg az alavita és druze irányzatot csak a lakosság 16 %-a követi. Ellenben a kormány többsége az alavita irányzathoz tartozik, és 1970 óta ők irányítják az országot.

Forrás: CIA, The World Factbook, SYRIA, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

³⁵ Annak ellenére sem, hogy az esetleges amerikai beavatkozás megindítását Barack Obama elnök a vegyi fegyverek alkalmazásában jelölte meg, amely sajnálatos módon 2013. augusztus végén be is következett.

A fenti ábra jól szemlélteti a szíriai katonai helyzet kaotikusságát. A barna területek jelölik a kormányerők által, míg a zöld szín az ellenzék által ellenőrzött területeket jelöli. A citromsárga szín a kurd, míg Libanon határaihoz közel a narancssárga szín a Hezbollah³⁶ által ellenőrzött részt szemlélteti.

2013. november első heteiben a kormányerők jelentős ellenzéki területeket foglaltak vissza, megerősítve pozíciójukat Damaszkusz és Aleppo városában. Eközben az Egyesült Államok is felfüggesztette az ellenzéki erők támogatását, ezzel is arra próbálják rákényszeríteni a lázadókat, hogy üljenek tárgyalóasztalhoz a jelenlegi kormánnyal, ENSZ közvetítéssel.

Szinte erre válaszként hét szír lázadó katonai csoport egyesült, Iszlám Front néven, és célul tűzték ki az al-Aszad rendszer megdöntését és egy iszlám állam kiépítését.

Ban Ki-moon ENSZ Főtitkár 2013. november 25-én bejelentette, hogy 2014. január 22-én Genfben nemzetközi konferenciát hív össze, ahol a szír kormányerőket és ellenzékét próbálja tárgyalóasztalhoz ültetni.³⁷ Az eseményt a Főtitkár a Remény küldetésének³⁸ nevezte.

A forradalom és polgárháború jelenleg is dúló harcai miatt rengeteg szíriai menekült a szomszédos országokba, illetve onnan megpróbálnak Nyugat-Európába jutni.

³⁶ A Hezbollah jelentése: Allah pártja. Libanonban alakult milicista és politikai szervezet. Több ország, köztük az USA és Izrael is terrorista szervezatként tekint rá.

³⁷ Forrás: UN News Centre, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=46575&Cr=Syria&Cr1=>

³⁸ „This is a mission of hope.”

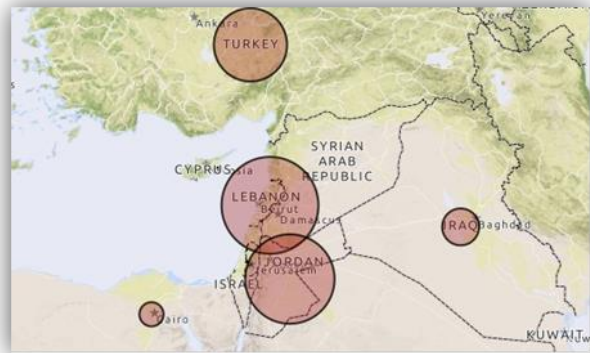
A menekültek helyzete

A szíriai harcok során 2013. szeptemberéig 120.000 ember vesztette életét, és közel 2,5 millióan menekültek el a harcok során szinte teljesen lerombolt országból³⁹. Ez a szám azóta még tovább növekedett.

Regisztrált szíriai menekültek száma 2012. január és 2013. november között⁴⁰

Jelentős számú szír menekült tartózkodik a környező országokban, a legtöbben Libanonban, Jordániában és Törökországban. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága adatai szerint⁴¹ Libanonban 823.791 fő, Jordániában 553.311 fő, Törökországban 522.111 fő, Irakban 206.632 fő, míg Egyiptomban 128.158 fő Szíriából származó menekült tartózkodik, ez összesen 2.248.962 fő, melyből a regisztrált menekültek száma

2.172.127 fő, míg további 76.835 fő várja, hogy a fenti országok valamelyikében regisztrált menekült legyen.

A menekültáradat minden tekintetben jelentős terheket jelent a befogadó országoknak. Kiváló példa erre a Jordániában található Zaatri tábor, amely 113.607 fővel jelenleg az ország negyedik legnépesebb „városa”. 2013. április

végén 202.993 fő volt itt elhelyezve.

³⁹ Forrás: Francois Hollande francia elnök ENSZ Közgyűlésén elmondott beszéde

⁴⁰ Forrás: Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, 2013. november 26. zárással

⁴¹ Forrás: Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, 2013. november 26. zárással

De a többi környező országban sem jobb a helyzet, például Libanonban minden negyedik személy szíriai menekült. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a fenti országok és az UNHCR által üzemeltetett menekülttáborokon kívül számos menekült tartózkodik és él különböző nagyvárosokban, így Törökországban is.

A menekültek 49 %-a férfi, 51 %-a nő. A kor megoszlást tekintve 47, 5%-uk 18 és 59 év között van. A 18. év alattiak száma valamivel több mint 1.121.000 fő, ami a menekültek létszámának közel fele.

A menekülttáborokban sokszor kaotikus állapotok uralkodnak, illetve a menekültek nagy része sem tekint az őket befogadó országra úgy, mint végleges cél országra. Elsődleges cél a Nyugat-Európába való kijutás, amelyhez két alapvető útvonalat használnak, egy vizit a Földközi tengeren keresztül, Olaszországi célállomással, illetve egy szárazföldi útvonalat, amely Törökországon keresztül vezet, majd onnan kétfelé ágazik, egyrészt Görögországon keresztül a klasszikus balkáni útvonal, illetve egy viszonylag új útvonal, amely Bulgárián és Románián keresztül vezet Magyarországra, majd tovább Nyugat-Európába.

Törökországból az Európai Unióba

A klasszikusnak mondható, migránsokat motiváló tényezők mellett hatalmas húzóerőt jelentett Svédország azon 2013. szeptemberi eleji kijelentése, miszerint megadja az állampolgárságot minden szír menekültnek⁴². A svéd kormányzati kijelentést megelőzően, 2012. évben és 2013. év szeptemberéig 14.700 fő szíriai menekült kérelmező érkezett Svédországba. Csak összehasonlításképpen, a bejelentést követően 2013. szeptember 4–11. között közel 700 szíriai kérelmezőt regisztráltak.

A migránsokat nagyban segítik a közösségi oldalak nyújtotta lehetőségek⁴³. Rajtuk keresztül tudnak kapcsolatba lépni a még otthon maradt és a már nyugaton lévő rokonokkal, az őket segítő személyekkel, embercsempészekkel. Szerepük legalább akkora a migránsok „célba juttatása” során, mint amekkora jelentősége volt az Arab tavasz⁴⁴ során a különféle megmozdulások szervezésében.

---

⁴² Forrás: The Local, Sweden's News In English, <http://www.thelocal.se/20130903/50030>

⁴³ Ilyen közösségi oldalak a Facebook, twitter, Google+, tumblr, MySpace.

⁴⁴ Tipikus példája ennek a 2011. évben lezajlott Egyiptomi forradalom, amely főként a Facebook-on szerveződött.

A másik fő internetes információs - közösségépítő oldal az Al Jazeera.

A több nyelven is elérhető nemzetközi hírsatorna, mely főként a Közel-Kelet eseményeivel foglalkozik, jelentős segítséget is nyújt olvasóinak a kialakult helyzetekkel kapcsolatosan, persze nem mindig elfogulatlanul.

2013. október 26-án jelent meg az oldalon az alábbi interaktív térkép⁴⁵, amely a fő útvonalakat mutatja a migránsok célországába. A térképes rész alatt közlik a különböző útvonalak árait, a hozzájuk tartozó figyelemfelhívó megjegyzésekkel, valamint az egyes kiindulási és célállomások közötti távolságot.

A térképen a színek a különböző útvonalakat jelölik, így a zöldeskék szín a szárazföldi, a világoskék szín a vízi, és a sárga szín a légi útvonalakat jelzi. Jól látható ez alapján, hogy Törökországban Isztambul a fő csomópontja a migránsoknak mind a szárazföldi, mind a légi útvonalat érintően. Ezt követően kétfelé ágaznak az útvonalak, az egyik a korábban aktívabb török-görög szárazföldi határ és az Evros folyó térsége, majd onnan Macedónián és Szerbián keresztül Magyarország-Ausztria vagy Horvátország–Szlovénia–Ausztria útvonal⁴⁶, míg a másik fő útvonal Törökország–Bulgária–Románia és onnan Magyarország vagy Szerbia érintésével Ausztria.

⁴⁵ Forrás: <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2013/10/interactive-price-passage-201310248556288870.html>

⁴⁶ Ez az úgynevezett Balkáni útvonal.

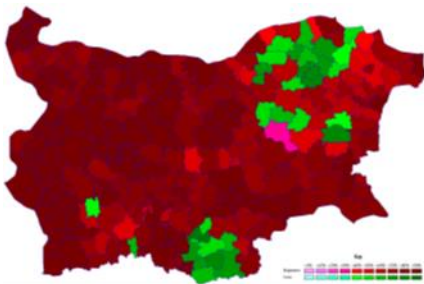
2010 novemberében volt szerencsém részt venni a FRONTEX⁴⁷ által végrehajtott görög-török szárazföldi határszakasz megerősítésében, melynek során személyesen is szembesültem több kollégámmal egyetemben, hogy mekkora migrációs nyomás nehezedik erre a határszakaszra. Az európai nemzetek delegált határrendészeinek és technikai eszközeinek köszönhetően már az első hetekben enyhült a nyomás a korábbiakhoz képest, azonban igazi áttörést a 2012. év végére átadott, 10,6 kilométer hosszú, négy méter magas szögesdrót kerítés megépítése jelentette, amelynek 3.2 millió EUR-s költségét teljes egészében a görög kormány álta.

A kerítés megépítésével a görög-török szárazföldi határon a migráció a korábbi évekhez viszonyítva gyakorlatilag megszűnt. A migránsok új útvonalakat kerestek és találtak is, a török–bolgár határ aktív lett, és újra aktivizálódtak a korábbi tengeri útvonalak.

Az új szárazföldi útvonal, amely Törökországon és Bulgárián keresztül vezet Romániába, több szempontból is érdekes.

Az első ilyen a bolgár-török nemzetiségek kérdése. Bulgáriában jelentős török kisebbség él, számuk a 2011-es népszámlálás szerint 588.318 fő⁴⁸, ami az ország 7.364.570 fős lakosságához viszonyítva a népesség majdnem 8 %-át teszi ki. Elhelyezkedésüket a térképen zöld szín szemlélteti. A török nemzetiségűek nagy része az iszlám vallást követi.

A számuk folyamatosan csökken, köszönhetően a kommunista időkben elrendelt asszimilációs intézkedéseknek, melyek során kötelezték őket, hogy keresztény neveket vegyenek fel és hagyjanak fel a muszlim szokásokkal. A kommunista rendszer bukása után aztán lehetővé tették a régi nevek újbóli használatát és az iskolákban is lehetőség nyílt a török nyelv tanulására, még ha kevés óraszámban is. A korábbi kormányzati hozzáállásnak a következtében azonban a török nemzetiségű bolgárok a társadalom szélére sodródtak, az ország elmaradott részein élnek, és mindennapi megélhetési gondokkal küzdenek. Ennek ellenére vagy inkább mindezek miatt igen zárt közösségeket alkotnak, és segítik egymást. Nemcsak az országon belül, hanem kívül is. Ha megnézzük a

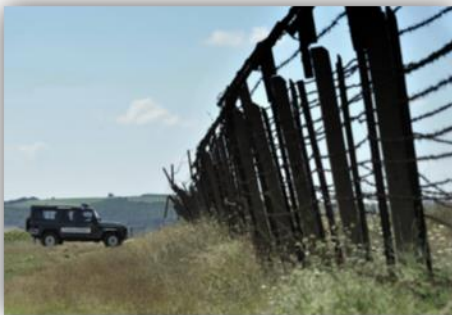
⁴⁷ FRONTEX: Európai határőrizeti ügynökség, a rövidítés a francia Frontières extérieures (Külső határok) szóból ered, az Ügynökség teljes neve: Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség.

⁴⁸ Forrás: <http://censusresults.nsi.bg/Census/Reports/2/2/R7.aspx>

nemzetiségi térképet és az Al Jazeera által publikált térképet, akkor láthatjuk, hogy a Törökországból érkező migránsok útvonala és a Bulgáriában élő török nemzetiségűek elhelyezkedése az országon belül megegyezik.

A bolgár és román határrendész kollégáktól nem hivatalosan kapott információk, valamint a rendelkezésünkre álló meghallgatási jegyzőkönyvek alapján a Törökországból érkező szír menekültek nagyon jó minőségű hamis/hamisított bolgár okmányokkal vannak ellátva, melyeket Törökországban vagy Bulgáriában kapnak meg.

A második ok, ami érdekessé teszi a bolgár-török határt, a jelenleg építés alatt lévő határ-

kerítés, ami arra hivatott, hogy megakadályozza az illegális migránsok belépését Bulgáriába.

Az építést 2013. október 24-én rendelte el a bolgár Védelmi Miniszter, Angel Naydenov⁴⁹. A kerítés mellett manőver utakat is építenek a határterületen és technikai eszközök is telepítésre fognak kerülni.

Az építkezés előre láthatólag 2014. februárjára fog elkészülni. A 30 kilométeres kerítés befejezéséig az

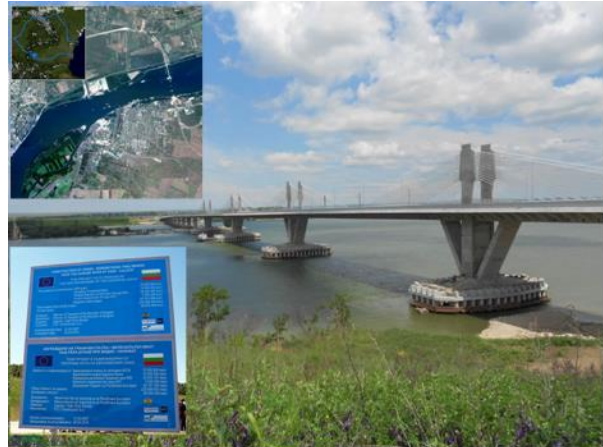
érintett határszakaszon hőkamerás felderítő egységek kerülnek alkalmazásra, illetve a határrendőrség járőrei mellett a bolgár honvédség is alkalmazásra kerül.

A bolgár-román határon a FRONTEX kockázatelemző egységének második negyedéves jelentésében⁵⁰. már megemlíti, hogy a Törökországból érkező migrációs nyomást az is jól szemlélteti, hogy 2013 júliusában a Fekete-tengeren Románia által megtörténtek az első elfogások, a két migráns csoport egy Isztambulhoz közeli kikötőből indult útnak hajóval. Az idő előrehaladtával aztán ezen elfogások sokasodtak, illetve áthelyeződtek Negru Voda térségébe. A román határrendőrség, a Politia de Frontiera hivatalos honlapján rendszeresen tették közzé az újabb és újabb szír elfogásokat a bolgár-román határszakaszon.

⁴⁹ Forrás: novinite.com, Sofia News Agency, http://www.novinite.com/view_news.php?id=154891

⁵⁰ Forrás: FRONTEX, http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q2_2013.pdf

Az utóbbi időszakban aztán a szír migránsok megjelentek a bulgáriai Ruse-t a romániai Giurgiuval összekötő Duna híd térségében, majd az új, 2013. június 14-én átadott, a bulgáriai Vidint a romániai Calafattal összekötő új Duna híd lett az elkövetők következő célpontja (jobb oldalt a képen).

Az elkövetési módszer főként a teher- és személygépjárművekben történő megbújás,

valamint a fentebb már vázolt hamis/hamisított bolgár úti okmányok felhasználása.

Jellemzően az embercsempészek 6.000-8.000 EUR-t kérnek a migránsoktól, hogy Törökországból Bulgária és Románia területén keresztül „biztosan” a schengeni térségbe hozzák őket. Meghallgatási jegyzőkönyvekből az is kiderül, hogy a migránsok 1.000–1.500 EUR között fizetnek egy Törökország-Bulgária útért.

A Román Határrendőrség elfogott olyan szír származású, német állampolgárságú személyeket is, akik Németországból utaztak le a román-bolgár határra a szír migránsokért.

A Román Fél által realizált elfogások eddig a fentieknek leírtaknak megfelelően főként a déli megyéket érintették, azonban 2013. november 26-án Nadlac–Nagylak román-magyar határátkelőhelyen elfogásra került két szír állampolgár, akik kamionban megbújva próbáltak a schengeni térségbe bejutni. A kamiont, amelyet egy görög származású sofőr vezetett, Bulgáriában rakodták meg és Németország volt az úti célja.

Összefoglalás

Láthatjuk, hogy a migráció és annak kialakulása nagyon szerteágazó és összetett folyamat. A jelenlegi helyzetben nem tűnik valószínűnek, hogy a szír helyzet békésen rendeződni fog. Amíg erre nem kerül sor, addig a térségből érkező migrációs nyomás sem fog megszűnni. A kezelésére bevezetett különböző intézkedések hatását még nem minden esetben lehet egyértelműen megállapítani. Azonban az tisztán látható, hogy a migráció kezelése, különösen az Európai Unió és a schengeni térség külső határain megjelenő hihetetlen mértékű migrációs nyomás nem lehet csak tagállami feladat. A bevezetett intézkedések és a hatóságok megfeszített munkája pedig csak akkor fog célt érni, ha a menekült személyek esetében már nem fognak fennállni a migrációt kiváltó okok. Ennek első és legfontosabb lépése a szíriai béke megteremtése. Az ott dúló polgárháború azonban arra is rávilágított, hogy a harcoló

felek még a vegyi fegyverek ártatlan embereken történő bevetésétől sem riad vissza céljai elérése érdekében. Joggal merül fel a kérdés: mikor lesz vége a harcoknak?

Az alábbi kép adja meg rá a választ, amely egy szíriai lázadót és egy jelmondatot ábrázol. Az angol nyelvű szöveg így hangzik: Harcolni fogunk a végsőkig, Insallah⁵¹.

---

⁵¹ Arab kifejezés, jelentése: Allah úgy akarja